

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 3.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.6>
УДК: 338.24:640.41(045)

Н. М. Бабко,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та готельно-ресторанного бізнесу,
Мелітопольський державний педагогічний університет*

імені Богдана Хмельницького

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7620-9500>

І. О. Сєвідова,

*д. е. н., професор, завідувач кафедри соціальних та економічних дисциплін,
Харківський національний університет внутрішніх справ*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3703-4610>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

N. Babko,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Economics and Hotel and Restaurant Business,*

Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

I. Sievidova,

*Doctor of Economic Science, Professor, Head of the Department of Social and
Economic Disciplines,*

Kharkiv National University of Internal Affairs

ENSURING THE FINANCIAL SUSTAINABILITY OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS ENTERPRISES

У статті досліджуються ключові аспекти фінансового управління в готельно-ресторанній сфері з метою забезпечення стабільності та успішності діяльності підприємств. Розглядаються стратегії оптимізації витрат, управління доходами та ліквідністю, а також впровадження ефективних фінансових планів. Особлива увага приділяється аналізу ризиків, пов'язаних з фінансовими коливаннями та наданню практичних порад з їх управління. Окрема увага приділяється використанню технологій та інновацій у фінансовому управлінні з метою оптимізації процесів та підвищення ефективності роботи підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Висвітлюються практичні приклади успішних стратегій фінансового управління, які застосовуються в провідних готельно-ресторанних підприємствах. Розглядаються такі аспекти, як ефективне управління капіталом, стратегії ціноутворення, а також використання програм ефективного управління витратами. Досвід успішних підприємств розкривається через приклади впровадження інноваційних підходів до фінансового управління, що може стати важливим джерелом натхнення та відповідними стратегіями для інших учасників готельно-ресторанного бізнесу.

The article discusses the key aspects of financial management in the hotel and restaurant business to ensure the stability and success of enterprises.

The study of the process of creating a mechanism for ensuring the financial sustainability of hotel and restaurant business enterprises is not well researched, especially with regard to national characteristics.

Strategies for cost optimization, revenue and liquidity management, and implementation of effective financial plans are considered. Particular attention is paid to analyzing the risks associated with financial fluctuations and providing practical advice on how to manage them. Particular attention is paid to the use of technology and innovation in financial management to optimize processes and improve the efficiency of hotel and restaurant businesses. Practical examples of successful financial management strategies used by leading hotel and restaurant companies are highlighted. The authors consider such aspects as effective capital management, pricing strategies, and the use of effective cost management programs.

The experience of successful enterprises is revealed through examples of innovative approaches to financial management, which can be an important source of developing appropriate strategies for other participants in the hotel and restaurant business.

The key problem of the article as a whole is to identify and analyze the factors affecting the financial sustainability of hotel and restaurant enterprises. The main challenges of this industry are effective cost management and revenue optimization, ensuring liquidity and financial condition in the context of economic instability, and adaptation to changes in legislation and tax policy. An additional challenge is the integration of technological innovations into financial management to improve the efficiency and competitiveness of enterprises. Particular attention should be paid to finding risk management strategies that will help reduce the impact of external factors on the financial performance of hotel and restaurant enterprises.

Further research in this area will help to improve the financial sustainability and management efficiency of hotel and restaurant enterprises and contribute to their successful development in the future.

Ключові слова: *фінансова стійкість, фінансове управління, оптимізація витрат, управління доходами, ліквідність, управління ризиками.*

Keywords: *financial sustainability, financial management, cost optimization, revenue management, liquidity, risk management.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Ключова проблема у загальному вигляді полягає в ідентифікації та аналізі факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Основні проблеми включають в себе ефективне управління витратами та оптимізацію доходів, забезпечення ліквідності та фінансового здоров'я в умовах економічної нестабільності, а також адаптацію до змін у законодавстві та податковій політиці. Додатковою проблемою є інтеграція технологічних інновацій у фінансове управління для підвищення ефективності функціонування та

конкурентоспроможності підприємств. Особливу увагу при цьому слід звернути на пошук стратегій управління ризиками, що допоможе зменшити вплив зовнішніх факторів на фінансові показники готельно-ресторанних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема забезпечення фінансової стійкості є багатогранною і охоплює різні елементи. Вчені та економісти приділили увагу таким аспектам теорії та практики, як фінансова стійкість, механізм фінансової стійкості, проблеми досягнення стійкого розвитку та стабільної діяльності підприємств. Питання розвитку і діагностики фінансової стійкості, аналізу її покращення та пошуку способів її забезпечення були і є у колі уваги таких відомих вітчизняних вчених, як Батченко Л. В., Гончар Л. О., Беляк А. О., Вінницька О. А., Гончар Л. О., Левкович О. В., Калашнікова Ю. М., Роганова Г., Кравченко І., Романюк І. А., Марченко О. А. та інших.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Дослідження процесу створення механізму забезпечення фінансової стійкості підприємств готельно-ресторанного бізнесу є мало дослідженим, особливо з урахуванням національних особливостей. Виходячи з цього, основними цілями статті є дослідити теоретичні та практичні аспекти категорій «фінансова стійкість» та «механізм фінансової стійкості» з урахуванням внутрішніх та зовнішніх чинників; проаналізувати методи та стратегії, що використовуються для забезпечення фінансової стійкості готельно-ресторанних підприємств; розглянути практичний досвід вітчизняних та зарубіжних підприємств у досягненні фінансової стійкості; висвітлити особливості фінансового управління в готельно-ресторанній сфері та надати рекомендації щодо оптимізації фінансових процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Готельно-ресторанна галузь є однією з найбільш динамічних та конкурентних у сфері підприємництва, проте водночас вона також піддається значним фінансовим викликам та ризикам. Забезпечення фінансової стійкості та успішності у цій галузі вимагає

комплексного підходу до фінансового управління, що враховує специфіку її діяльності. Виходячи з цього, будь-якому підприємству даної сфери необхідно зосередитись на ключових аспектах фінансового управління, спрямованих на забезпечення стабільності. З цією метою необхідно ретельно дослідити стратегії оптимізації витрат, управління доходами, збалансоване управління ризиками та інші аспекти, що впливають на фінансове здоров'я підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Лише врахувавши всі перераховані характеристики, можна розробити ефективні стратегії фінансового управління, які допоможуть досягти стабільності та успішності підприємствам готельно-ресторанного бізнесу в довгостроковій перспективі [5, с. 61-63].

Теоретичні та практичні аспекти категорій «фінансова стійкість» та «механізм фінансової стійкості» є ключовими для розуміння та управління фінансовою діяльністю підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

Ми вважаємо, що фінансова стійкість як економічна категорія, відображає здатність підприємства забезпечувати стійкі фінансові результати в умовах змінних ринкових умов та економічної нестабільності. Теоретичне дослідження цієї категорії включає вивчення фінансових показників, які відображають стійкість підприємства, таких як показники ліквідності, фінансової забезпеченості та платоспроможності. Практичні аспекти включають аналіз фінансової звітності, оцінку ризиків та впровадження стратегій для забезпечення стійкості фінансового стану підприємства.

Крім того, необхідно провести аналіз концепцій, моделей та теорій, що визначають ключові показники та фактори, які впливають на фінансову стійкість підприємств готельно-ресторанного сектору. Наприклад, теорія фінансового управління, модель оптимального управління ризиками та теорія оптимальної структури капіталу [2, с. 25].

Дослідження цих аспектів з урахуванням внутрішніх чинників, таких як стратегія підприємства, фінансові ресурси та управлінська ефективність, а також зовнішніх чинників, таких як економічні та політичні умови, дозволить глибше розуміти процес формування фінансової стійкості та розробити

ефективні стратегії управління фінансами для підприємств готельно-ресторанного бізнесу [1, с. 14].

Розуміння основних методів та стратегій, що використовуються для забезпечення фінансової стійкості готельно-ресторанних підприємств є ключовим для управління їхньою фінансовою діяльністю. На нашу думку, до них відносяться наступні (Табл. 1).

Таким чином, аналіз основних методів та стратегій фінансової стійкості є ключовим для розробки стратегій управління, які сприятимуть успішному функціонуванню підприємств у готельно-ресторанному бізнесі.

Таблиця 1. Ключові методи забезпечення фінансової стійкості підприємств готельно-ресторанного бізнесу

№	Методи фінансової стійкості	Зміст
1	Оптимізація витрат	Для готельно-ресторанного бізнесу характерні значні обсяги матеріальних витрат, а також витрат на персонал, обладнання та інфраструктуру. Оптимізація цих витрат є ключовим аспектом забезпечення фінансової стійкості підприємств.
2	Управління доходами	Ефективне управління доходами, включаючи стратегії ціноутворення, маркетинг та розвиток нових продуктів, допомагає максимізувати прибуток і забезпечує стабільність фінансового потоку підприємств.
3	Управління ліквідністю	Забезпечення достатньої ліквідності для покриття поточних зобов'язань є важливим аспектом фінансової стійкості, особливо в умовах сезонності або зміни попиту.
4	Фінансове планування і прогнозування	Розробка чітких фінансових планів та прогнозів допомагає уникнути непередбачених фінансових проблем і підтримує стабільність у довгостроковій перспективі.
5	Управління ризиками	Врахування фінансових ризиків, таких як зміни валютних курсів, зростання цін на сировину чи конкуренція, а також розробка стратегій їх управління є необхідним для забезпечення фінансової стійкості.
6	Фінансова диверсифікація	Аналіз можливостей розширення бізнесу, включаючи розширення географічної присутності, розвиток нових послуг або співпраця з іншими секторами галузі, допомагає зменшити ризики та забезпечує стабільність при глобальних змінах у ринкових умовах.

Джерело: сформовано авторами на основі [1-3].

Практичний досвід вітчизняних та зарубіжних підприємств готельно-ресторанного бізнесу в досягненні фінансової стійкості є різноманітним, але деякі загальні підходи виявляються ефективними (табл. 2).

Таблиця 2. Практичні стратегії досягнення фінансової стійкості підприємств готельно-ресторанного бізнесу

№	Стратегія	Зміст
1	Розробка програм лояльності	Багато готельно-ресторанних підприємств впроваджують програми лояльності, завдяки яким клієнти отримують знижки, бонуси або безкоштовні послуги за постійне користування їхніми послугами. Наприклад, програма «вірність» від бренду готелів або бонусна програма для постійних клієнтів у ресторані.
2	Використання додаткових послуг	Підприємства можуть додатково заробляти, пропонуючи додаткові послуги, які відповідають їхній місії або особливостям. Наприклад, готелі можуть пропонувати екскурсії, спа-послуги або послуги фітнес-центрів, а ресторани можуть організовувати кулінарні майстер-класи або вечері за спеціальним меню.
3	Використання сезонних та місцевих продуктів	Деякі ресторани активно працюють з місцевими постачальниками та використовують сезонні продукти, що допомагає знизити витрати на транспортування та забезпечує якість і свіжість страв.
4	Ефективне управління персоналом	Готелі та ресторани здійснюють ефективне управління персоналом, використовуючи підходи, що сприяють мінімізації плинності персоналу, підвищенню рівня задоволення працівників та оптимізації робочих процесів.
5	Енергоефективність та екологічність	Деякі готелі та ресторани інвестують у зелені технології та практики, такі як використання сонячних панелей, енергоефективне освітлення та утилізація відходів, щоб знизити витрати та звести до мінімуму негативний вплив на екологію.
6	Ефективне маркетингове планування	Підприємства використовують цілеспрямовані маркетингові кампанії, використовуючи соціальні медіа, інтернет-рекламу, прямий маркетинг та спонсорські заходи, щоб залучати нових клієнтів та утримувати постійних.

Джерело: сформовано авторами на основі [4-6].

Наведені приклади практичних стратегій досягнення фінансової стійкості підприємств відображають різноманітні підходи, які успішні готельно-ресторанні підприємства використовують для досягнення фінансової стабільності в умовах невизначеності.

Фінансове управління в готельно-ресторанній сфері має свої особливості, які визначаються специфікою цієї галузі (табл. 3).

Таблиця 3. Особливості фінансового управління в готельно-ресторанній сфері

№	Особливості	Зміст
1	Сезонність і коливання попиту	Дана сфера характеризується значними сезонними коливаннями у попиті, що суттєво впливає на її фінансові результати. Фінансове управління повинне бути гнучким і здатним ефективно адаптуватися до цих коливань (планування матеріальних ресурсів і фінансів на періоди зі збільшеним або зменшеним попитом).
2	Висока залежність від репутації та іміджу	Успішність готельно-ресторанних підприємств напряму пов'язана з їхньою репутацією. Фінансове управління повинне враховувати витрати на підтримку високого рівня обслуговування та розвиток бренду.
3	Велика чутливість до зовнішніх чинників	Готельно-ресторанні підприємства чутливі до таких економічних коливань, як зміна валютних курсів, зміни у законодавстві щодо туризму та харчування та ін. Фінансове управління повинне бути готове до аналізу та управління цими ризиками.
4	Обмеженість ресурсів	Готельно-ресторанні підприємства зазвичай мають обмежені фінансові ресурси, особливо на етапі відкриття. Ефективне управління фінансами, оптимізація витрат та оптимальне використання ресурсів є критичними для успішності таких підприємств.
5	Великий обсяг оборотних коштів	У готельно-ресторанній сфері велике значення має управління оборотними коштами, оскільки багато операцій пов'язані зі змінними витратами та використанням оборотних ресурсів.
6	Конкурентне середовище	Готельно-ресторанний бізнес є дуже конкурентним, і фінансове управління повинне бути спрямоване на підтримку конкурентоспроможності підприємства, включаючи розробку ефективних стратегій ціноутворення та маркетингу.

Джерело: сформовано авторами

Враховуючи вищезазвані особливості, фінансове управління в готельно-ресторанній сфері повинно бути націлене на максимізацію ефективності витрат, оптимізацію управління ризиками та максимальне використання доступних ресурсів для забезпечення стабільності та успішності підприємства. Важливо також постійно вдосконалювати стратегії фінансового управління, враховуючи зміни в економічному середовищі та конкурентному ландшафті, щоб залишатися конкурентоспроможними і адаптивними до нових умов функціонування.

Оптимізація фінансових процесів в готельно-ресторанній сфері може сприяти підвищенню ефективності та забезпечити стабільність підприємства. Ми вважаємо, що рекомендаціями відносно оптимізації фінансових процесів можуть бути [1, с. 16-19; 5, с. 60-63; 6, с. 66-68]:

1. Заміна готівки електронними платіжними системами та впровадження електронних систем обліку спростить процеси оплати та забезпечить більшу точність обліку фінансів.

2. Ефективне управління запасами та раціональне використання оборотних коштів допоможе уникнути зайвих витрат та покращити ліквідність підприємства.

3. Регулярний аналіз фінансової звітності дозволить вчасно виявляти проблеми та можливості для оптимізації фінансових процесів.

4. Використання стратегій контролю та оптимізації витрат допоможе знизити надмірні витрати та підвищити ефективність управління ресурсами.

5. Ретельне фінансове планування та прогнозування допоможе підприємству раціонально розподіляти ресурси та гнучко реагувати на зміни у ринкових умовах.

6. Аналіз та управління фінансовими ризиками зменшить ймовірність фінансових втрат та збільшить стабільність підприємства.

7. Інвестування в інноваційні технології сприятиме підвищенню ефективності фінансових процесів та конкурентоспроможності підприємства в цілому.

Отже, на нашу думку, дані рекомендації допоможуть підприємствам готельно-ресторанної сфери оптимізувати свої фінансові процеси і досягти кращих результатів фінансової діяльності.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, готельно-ресторанний бізнес є важливою галуззю господарства, яка має значний потенціал для розвитку та зростання. Забезпечення фінансової стійкості є ключовим чинником успіху у цій сфері, і для досягнення цієї мети необхідно використовувати різноманітні стратегії та методи управління.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі включають: поглиблене дослідження впливу фактору сезонності на фінансову стійкість, що сприятиме підвищенню стійкості та прибутковості готельно-ресторанного бізнесу; аналіз ефективності впровадження технологічних інновацій, що дозволить визначити найбільш ефективні методи використання технологій для підвищення конкурентоспроможності; дослідження впливу маркетингових стратегій на фінансові результати, що допоможе розробити оптимальні стратегії просування; удосконалення методів управління, що дозволить зменшити негативний вплив ризиків на фінансову стійкість підприємств, а також створення стандартів і практик фінансового управління для готельно-ресторанного бізнесу, що сприятиме підвищенню професійних стандартів у галузі та підвищенню ефективності фінансового управління в цій сфері.

Усі ці напрями подальших досліджень допоможуть покращити фінансову стійкість та ефективність управління готельно-ресторанними підприємствами і сприятимуть їхньому успішному розвитку у майбутньому.

Література

1. Батченко Л. В., Гончар Л. О., Беляк А. О. Формування механізму фінансової стійкості підприємств сфери гостинності: організаційно-економічний аналіз. *Підприємництво і торгівля*. 2020. № 27. С. 13-20.
2. Вінницька О. А. Фінансовий контролінг як складова фінансової стійкості підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: Економічні науки. 2022. № 4. С. 24-29.
3. Гончар Л. О. Стратегічне управління змінами у сфері послуг: теоретико-методологічні та практичні аспекти : монографія. Київ : Ліра-К. 2020. 340 с.
4. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 4.
5. Роганова Г., Кравченко І. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2021. Т. 71. № 4. С. 59-68.

6. Романюк І. А., Марченко О. А. Сертифікація підприємств та стандартизація послуг як інструменти управління конкурентоспроможністю туристичної діяльності в Україні. *Економічний вісник університету*. 2022. № 54. С. 64-71.

References

1. Batchenko, L.V. Honchar, L.O. and Beliak, A.O. (2020), "Formation of the mechanism of financial stability of enterprises in the field of hospitality: organizational and economic analysis", *idpriemnytstvo i torhivlia*, vol. 27, pp. 13-20.

2. Vinnyts'ka, O.A. (2022), "Financial controlling as a component of the financial stability of the enterprise", *Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal «Internauka»*. Serii: Ekonomichni nauky, vol. 4, pp. 24-29.

3. Honchar, L.O. (2020), *Stratehichne upravlinnia zminamy u sferi posluh: teoretyko-metodolohichni ta praktychni aspekty* [Strategic change management in the service sector: theoretical, methodological and practical aspects], Lira-K, Kyiv, Ukraine.

4. Levkovich, O. and Kalashnikova, Yu. (2021), "Financial stability as a prerequisite for innovative development of the enterprise", *Efektyvna ekonomika*, vol. 4.

5. Rohanova, H. and Kravchenko, I. (2021), "Analysis and forecasting of the financial stability of the enterprise", *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*, vol. 71, no. 4, pp. 59-68.

6. Romaniuk, I.A. and Marchenko, O.A. (2022), "Certification of enterprises and standardization of services as tools for managing the competitiveness of tourism activities in Ukraine", *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 54, pp. 64-71.

Стаття надійшла до редакції 29.02.2024 р.